

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	1VCdo/1/2024
Identifikačné číslo spisu:	4109899900
Dátum vydania rozhodnutia:	13.05.2024
Meno a priezvisko:	JUDr. Jana Bajánková
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2024:4109899900.1

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky vo veľkom senáte občianskoprávneho kolégia zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Jany Bajánkovej a členov senátu JUDr. Ivana Rumanu, JUDr. Aleny Svetlovskej, Mgr. Dušana Číma, JUDr. Martina Vladíka, JUDr. Petra Brňáka a JUDr. Martiny Valentovej, v spore žalobcov 1/ A. D., bývajúcej v Y. A., D. 8, 2/ Ing. A. A., bývajúcej vo K., S. 4, 3/ Z. K., bývajúceho v A. pri I., I. XXX, 4/ A. K., bývajúcej v Y. A., D. 8, všetci zastúpení JUDr. Petrom Koscelanským, advokátom so sídlom v Nitre, Fr. Mojtu 24, proti žalovaným 1/ A. I., bývajúcej v I., S. XXXX/XX, 2/ Ing. C. P., bývajúcej v I., L. XX, 3/ Ing. O. I., bývajúcej v I., S. XXXX/XX, zastúpenej Advokátskou kanceláriou Slivka & Lečková, s.r.o. so sídlom v Bratislave, Turčianska 16, 4/ D. Z., bývajúcej v Y. A., A. 3, 5/ U. I., bývajúcemu v Y. A., G. XXXX/XX, 6/ W. G., bývajúcej v J., M. B. XX, 7/ K. I., bývajúcemu v Y. A., E. 7, 8/ I. S., bývajúcej v J. A. XX, 9/ W. Y., bývajúcej v Y. A., A. XXXX/X, 10/ Ing. K. Y., bývajúcemu v I., D. X/B, 11/ J. Y., bývajúcemu v Y. A., G. XX, žalovaní 10/ a 11/ zastúpení žalovanou 9/, 12/ A. K., bývajúcej v Y., Na Y. XX, 13/ W. Y., bývajúcej v J., Z. 7, 14/ W. D., bývajúcemu v G. 1, L. X., 15/ O. D., bývajúcej v P. - P., S. A. XXX, L. X., 16/ G. I., bývajúcej v G. 1, L. X., 17/ W. I., bývajúcej vo K. Z., U X. XXX, L. X., o určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam, vedenom na Okresnom súde Nitra pod sp. zn. 9C/97/2009, o dovolaní žalovanej 3/ proti rozsudku Krajského súdu v Nitre z 24. septembra 2019 sp. zn. 12Co/108/2017, takto

rozhodol:

Dovolanie z a m i e t a .

Žalobcovia 1/ až 4/ majú voči žalovanej 3/ nárok na náhradu trov dovolacieho konania.

Právny titul je len jedným z dôkazov preukazujúcich dobromyseľnosť držiteľa a oprávnenosť držby, preto jeho nedostatok pre účely vydržania sám o sebe nemôže zapríčiniť neoprávnenosť držby. Rozhodujúcim vždy bude, či držiteľ konal poctivo, teda napr. či za držanú vec zaplatil dohodnutú sumu, prípadne poskytol iné dohodnuté plnenie alebo preukázateľne išlo o dar ako bezodplatné plnenie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Nitra (ďalej aj „súd prvej inštancie“ alebo „prvostupňový súd“) ostatným rozsudkom z 18. apríla 2017 č. k. 9C/97/2009-941 zamietol žalobu žalobcov 1/ až 4/ (ďalej spolu aj „žalobcovia“), žalovaným 1/ až 17/ (ďalej spolu aj „žalovaní“) priznal právo na plnú náhradu trov konania a vzájomnú žalobu žalovanej 3/ zo 16. marca 2017 o určenie vlastníckeho práva vylúčil na samostatné konanie.

1.1. Pôvodní žalobcovia (manželia - Z. K. a A. K.) žalobu odôvodnili tým, že pôvodná pozemno-knižná parcela tak ako je zapísaná v pozemkovej knihe patrila pôvodne do vlastníctva rodiny I., pričom vlastníckymi parcely boli A. I., ktorý polovicu kúpil v roku 1925 - 1926 a jeho súrodenci, ktorí spolu s ním ďalšiu časť tejto nehnuteľnosti nadobudli dedením v roku 1935. Niekedy v minulosti pred 2. svetovou vojnou sa títo súrodenci dohodli, že uvedená parcela v celosti pripadla do vlastníctva A. I., ktorý ju užíval až do 50- tých rokov, kedy mu podstatná časť bola zabratá do družstva a jemu v užívaní zostala len výmera 1405 m² tak ako je zakreslená v geometrickom pláne. A. I. dňa XX.X.XXXX zomrel a užívateľkou, vlastníčkou majetku sa stala jeho manželka W. I., ktorá parcelu v máji 1969 odpredala za cenu 12.000 bývalých Kčs manželom P. a tí ju užívali ako svoju vlastnú až do februára 1982, kedy ju predali žalobcom za kúpnu cenu 12.000 Kčs. Manželia P. zomreli, avšak rozhodné skutočnosti potvrdil ich syn A. P.. Pôvodní pozemnoknižní spoluvlastníci zomreli, pričom žalovaní sú ich právnymi nástupcami. Poukázali tiež na dovolacie rozhodnutie 3Cdo/193/96 v zmysle ktorého bolo možné vydržanie vlastníckeho práva k akejkoľvek pôde t.j. aj k poľnohospodárskej s tým, že po nadobudnutí účinnosti zákona č. 509/1991 Zb. možno v súdnom konaní skúmať vznik vlastníckeho práva a skúmať, či boli splnené podmienky pre jeho nadobudnutie vydržaním, pričom pre rozsudok je rozhodujúci stav v čase jeho vyhlásenia.

1.2. Vzhľadom na súčasnú rozhodovaciu prax dovolacieho súdu (5Cdo/49/2010, 1Cdo/137/2011, 4Cdo/361/2012), vykonané dokazovanie, skutkové a právne zistenie mal súd prvej inštancie za preukázané, že žalobcovia v predmetnej veci neunesli dôkazné bremeno predovšetkým v tom, že nepreukázali platný nadobúdací titul (napríklad darovaciu zmluvu, kúpnu zmluvu a podobne). Samotné dlhodobé užívanie nehnuteľnosti, ani ich nerušené užívanie pre dobromyseľnosť nepostačuje. Rovnako nepostačuje preukázanie zaplatenia sumy 12.000 Kčs, ktorú navyše zaplatili nevlastníkovi, teda užívateľom nehnuteľnosti - manželom P. Z výsluchu strán sporu a to na strane žalovaných (pôvodne účastníkov konania) súd nezistil žiadne rozhodujúce skutočnosti, nakoľko žalovaní nemali vedomosť o predmete sporu, nepoznali okolnosti rozhodujúce pre posúdenie nároku žalobcov, ich výpovede boli zväčša z tohto dôvodu stručné, strohé, čo je zdôvodnené skutočnosťou, že nepoznali okolnosti týkajúce sa predmetu sporu. Vzhľadom na odstup času výpoveď svedka A. P. nepotvrdila skutočnosť, že jeho rodičia boli vlastníckymi spornej nehnuteľnosti, nepotvrdil obsah dohody, iba zaplatenie kúpnej ceny zo strany pôvodných žalobcov rodine P.. V konaní navyše nebolo preukázané nad všetky pochybnosti, že manželia P. boli vlastníckymi spornej nehnuteľnosti, ktorú skutočnosť nepotvrdil ani svedok A. P.. Preto súd žalobu zamietol.

1.3. Vzájomnú žalobu žalovanej 3/ vylúčil na samostatné konanie z dôvodu hospodárnosti konania, predmetná žaloba je založená na iných skutkových tvrdeniach, navyše táto žaloba bola súdu doručená v deň pojednávania 16. marca 2017.

1.4. O náhrade trov konania súd prvej inštancie rozhodol podľa § 255 ods. 1 CSP, pričom plne úspešným žalovaným priznal plnú náhradu trov konania.

2. Krajský súd v Nitre (ďalej len „odvolací súd“) na odvolanie žalobcov rozsudkom z 24. septembra 2019 sp. zn. 12Co/108/2017 napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie zmenil a určil, že žalobkyňa 4/ je podielová spoluvlastníčka v podiele 1/2-polovice bližšie označenej nehnuteľností a podiel 1/2-polovice týchto nehnuteľností patrí do dedičstva po neb. Z. K., nar. XX.XX.XXXX, zomr. XX.XX.XXXX. Zároveň žalobcom priznal voči žalovanej 3/ nárok na náhradu trov prvoinštančného a odvolacieho konania v plnom rozsahu.

2.1. Odvolací súd sa nestotožnil s názorom súdu prvej inštancie, poukazujúcim na dve rozhodnutia dovolacieho súdu (správne malo byť tri rozhodnutia, pozri bod 1.1., pozn.), ktoré nemožno chápať ako ustálenú judikaturu ohľadne posúdenia uvedenej právnej oblasti. V tomto ohľade poukázal na právne závery vyjadrené v nálezoch Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) zo 14. novembra 2018 sp. zn. II. ÚS 484/2015, ktoré následne citoval a v rozhodnutí najvyššieho súdu sp. zn. 3Cdo/117/94 (R 44/1996).

2.2. Podľa názoru odvolacieho súdu z vykonaného dokazovania bolo zrejmé, že manželia K. v roku 1982

začali sporné nehnuteľnosti užívať na základe ústnej kúpy od P.. Ich držba bola vzhľadom k tomu oprávnená, nehnuteľnosti užívali v dobrej viere, že im patria, boli dobromyseľní, ich držba nebola nikým a ničím rušená. Uvedené skutočnosti boli preukázané aj svedeckou výpoveďou A. P., ktorá bola uskutočnená v čase pred rekonštrukciou strateného súdneho spisu, keďže potvrdil kúpu a vyplatenie peňazí. Jeho neskoršia výpoveď po niekoľkých rokoch v rámci dokazovania po rekonštrukcii spisu už podľa názoru odvolacieho súdu nebola vierohodná vzhľadom na odstup času, ale najmä na jeho zdravotný stav po mozgovej príhode, keďže sám uviedol, že si už okolnosti nepamätá, má to popletené. Tvrdenie právneho predchodcu žalovanej 3/, že pôvodní žalobcovia nemohli byť dobromyseľní v držbe, pretože s nimi riešil vlastníctvo ešte pred uplynutím vydržacej doby, nebolo ničím bez pochyb preukázané. Ďalej uviedol, že ak by aj manželia K. nadobudli nehnuteľnosti od P., ktorí neboli vlastníci nehnuteľností, teda od nevlastníkov, neznamenal to automaticky nemožnosť vydržať vlastnícke právo v prospech K..

2.3. Vzhľadom k uvedeným skutočnostiam odvolací súd na rozdiel od súdu prvej inštancie dospel k záveru, že v danej veci bola podaná žaloba dôvodne, pretože právni predchodcovia žalobcov splnili všetky zákonom požadované podmienky vydržania, keďže nehnuteľnosti nadobudli v dobrej viere ako kúpu, ich držba bola oprávnená a dobromyseľná, vo viere, že im nehnuteľnosti patria, držba bola nerušená a trvala viac ako 10 rokov. V neposlednom rade uviedol, že nová právna úprava (zákon č. 509/1991 Zb.) držbu uskutočňovanú do 31.12.1991 nekvalifikuje odlišne, len ju započítava do dĺžky nevyhnutnej vydržacej doby. Pritom však účinky právnej skutočnosti, ktorá viedla k vydržaniu, mohli nastať najskeôr 1.1.1992. Vlastnícke právo k pozemku vydržaním potom nadobudne osoba, ktorá kedykoľvek po 1.1.1992 (vrátane) splní podmienky ustanovené § 134 OZ, zo znenia zákona totiž nemožno vyvodiť, že by sa nemohlo prihliadať na dobu, počas ktorej mal oprávnený držiteľ pozemok v držbe pred 1.1.1992, pretože podľa § 872 ods. 6 OZ možno do vydržacej doby podľa § 134 OZ započítať aj dobu držby uskutočnenej pred 1.1.1992, a to aj vtedy ak ide o vydržanie veci nespôsobilý byť predmetom vydržania pred týmto dňom, prípadne tiež ak ide o vydržanie subjektom nespôsobilým vydržať (právnická osoba).

2.4. Odvolací súd dodal, že tvrdenie právneho zástupcu žalovanej 3/, že v tomto konaní je súd viazaný rozhodnutím najvyššieho súdu sp. zn. 2 Cdo 188/96 vydaného v rámci konania sp. zn. 14C/110/1997, je nesprávne. Uvedené rozhodnutie nebolo judikátorne, ide výlučne o rozhodnutie týkajúce sa daného súdneho konania a má právnu záväznosť len pre dané konanie. Ustanovenie § 455 CSP, na ktoré právny zástupca žalovanej 3/ na odvolacom pojednávaní poukázal, stanovuje viazanosť odvolacieho súdu rozhodnutím súdu vyššieho stupňa, resp. právnym názorom vysloveným súdom vyššieho stupňa v rozhodnutí, ktorým sa zrušuje rozhodnutie odvolacieho súdu iba v danom konkrétnom súdnom konaní.

2.5. O náhrade trov konania rozhodol odvolací súd podľa § 255 ods. 1 CSP tak, že v konaní úspešným žalobcom priznal nárok na náhradu účelne vynaložených trov prvoinštančného aj odvolacieho konania (§ 255 ods. 1 CSP) voči žalovanej 3/, keďže ostatní žalovaní buď so žalobou súhlasili alebo nemali voči nej výhrady.

3. Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podala žalovaná 3/ dovolanie, prípustnosť ktorého vyvodzovala z § 420 písm. f) CSP a § 421 ods. 1 písm. a) resp. c) CSP. Navrhla, aby dovolací súd zmenil napadnuté odvolacie rozhodnutie a žalobu zamietol a priznal jej plnú náhradu trov konania.

3.1. V súvislosti s dovolaním podľa § 420 písm. f) CSP dovolateľka po opise priebehu konania v podstatnom namietala, že odvolací súd v rozpore s § 455 CSP nerešpektoval právny názor vyslovený najvyšším súdom v rozsudku z 22. mája 1997 sp. zn. 2Cdo/198/96 a nesprávne zistil skutkový stav, rovnako tak vyhodnotil dôkazy. V tomto ohľade, cez prizmu ňou, v konaní prezentovaných tvrdení poukazovala na neoprávnenosť držby a nedobromyseľnosť držiteľov.

3.2. V súvislosti s dovolaním podľa § 421 ods. 1 písm. a) resp. c) CSP namietala nesprávne právne závery odvolacieho súdu, že

(i) nehnuteľnosti, určenie vlastníckeho práva ku ktorým bolo predmetom konania, mohli byť spôsobilým predmetom vydržania. V tomto ohľade explicitne poukázala na dovolacie rozhodnutie 2Cdo/198/96 a

(ii) žalobcovia boli dobromyseľní pri držbe, hoci nimi údajne uzavretá kúpna zmluva týkajúca sa sporných nehnuteľností nebola urobená v písomnej forme a nikdy nebola registrovaná príslušným orgánom. Dovolaťka poukázala na viaceré dovolacie rozhodnutia [3Cdo/97/2009, 4Cdo/283/2009, 5Cdo/30/2010, 3MCdo/7/2010, 3MCdo/8/2010, 6MCdo/5/2010, 5Cdo/49/2010, 1Cdo/137/2011,

4Cdo/361/2012 (R 74/2015)].

3.3. Podaním doručeným najvyššiemu súdu 30. januára 2020 (č. I. 1109 spisu) navrhla dovolateľka odložiť právoplatnosť napadnutého odvolacieho rozhodnutia z dôvodu rozhodnutia odvolacieho súdu o trovách konania.

4. Žalobcovia vo vyjadrení k dovolaniu žiadali dovolanie zamietnuť. V podstatnom poukázali na správnosť právnych záverov odvolacieho súdu.

5. Ostatní žalovaní sa k dovolaniu žalovanej 3/ nevyjadrili.

6. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) rozsudkom z 24. augusta 2022 sp. zn. 7Cdo/108/2020 dovolanie žalovanej 3/ zamietol podľa § 448 CSP a žalobcom priznal voči žalovanej 3/ nárok na náhradu trov dovolacieho konania.

7. Na základe sťažnosti žalovanej 3/ ústavný súd v náleze z 18. júla 2023 sp. zn. I. ÚS 197/2023 (ďalej len „Nález“) konštatoval, že najvyšší súd rozsudkom z 24. augusta 2022 sp. zn. 7Cdo/108/2020 porušil základné práva žalovanej 3/ podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „Ústava“), podľa čl. 36 ods. 1 a čl. 38 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd a podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Rozsudok zrušil a vec vrátil najvyššiemu súdu na ďalšie konanie, priznal žalovanej 3/ trovy konania a vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti nevyhovel.

7.1. Ústavný súd v Náleze konštatoval, «že senát najvyššieho súdu nepostúpil vec veľkému senátu na prejednanie a rozhodnutie dovolania sťažovateľky». Ďalej uviedol, že prvostupňový súd sa vo svojom ostatnom rozsudku „priklonil k „jednotnej judikatúre súdov“ nepripúšťajúcej možnosť splnenia podmienok vydržania bez existencie písomného nadobúdacieho titulu, zatiaľ čo krajský súd zmeňujúcim rozsudkom s odkazom na nález ústavného súdu č. k. II. ÚS 484/2015 zo 14. novembra 2018 a na rozhodnutie najvyššieho súdu publikované v Zbierke rozhodnutí a stanovísk súdov pod č. R 44/1996 považoval držbu sporných nehnuteľností žalovanými na základe ústnej kúpnej zmluvy za oprávnenú.». V tomto ohľade ústavný súd uviedol, že v čase jeho rozhodovania existovali publikované rozhodnutia najvyššieho súdu (R 73/2015, R 74/20015, R 83/2018) s odlišným právnym názorom, než k akému dospel v napadnutom rozsudku, pričom sa priklonil k ústavnej konformite staršieho rozhodnutia (R 44/1996). Nález ústavného súdu teda poukazoval na to, že najvyšší súd sa nevysporiadal s odlišnou judikatúrou, na ktorú poukazovala aj žalovaná 3/ v podanom dovolaní, a to predovšetkým v rozsahu zodpovedania otázky, či môžu byť splnené podmienky vydržania (aj) bez existencie písomného nadobúdacieho úkonu (v okolnostiach danej veci na základe ústnej kúpnej zmluvy, pozn.); zodpovedanie tejto otázky súviselo s výkladom § 134 ods. 1 v spojení s § 130 ods. 1 OZ.

8. Na vyššie uvedenom základe senát 7C, súc viazaný právnym názorom ústavného súdu, ktorý vyslovil v Náleze (§ 134 zákona č. 314/2018 Z.z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov) uznesením z 13. decembra 2023 sp. zn. 7Cdo/139/2023 vec podľa § 48 ods. 1 CSP postúpil veľkému senátu občianskoprávného kolégia najvyššieho súdu (ďalej len „veľký senát“). V uvedenom uznesení (podobne ako aj predchádzajúcim svojom rozsudku, zrušenom Nálezom, pozn.) senát 7C vychádzajúc zo skutkového stavu zisteného odvolacím súdom ustálil, že právní predchodcovia žalobcov splnili všetky zákonom požadované podmienky vydržania, keďže nehnuteľnosti nadobudli v dobrej viere ako kúpu, uhradili za ňu sumu 12.000,-Kčs, ich držba bola oprávnená a dobromyseľná, vo viere, že im nehnuteľnosti patria, držba bola nerušená a trvala viac ako 10 rokov. Nosnú právnu otázku, či môžu byť splnené podmienky vydržania (aj) bez existencie písomného nadobúdacieho úkonu (v okolnostiach danej veci na základe ústnej kúpnej zmluvy, pozn.), senát 7C zodpovedal kladne, nakoľko pri právne konformnom výklade dobromyseľnosti držby treba skúmať, či držiteľ objektívne mohol byť presvedčený o tom, že držanú vec nadobudol poctivým spôsobom; nemôže byť teda rozhodujúce, že pritom nesplnil zákonné podmienky. Za poctivý spôsob nadobudnutia veci treba považovať také nadobudnutie, ktoré je v súlade s dobrými mravmi. Spravidla je preto rozhodujúce, že držiteľ za držanú vec zaplatil dohodnutú sumu, prípadne poskytol iné dohodnuté plnenie, alebo napr. preukázateľne išlo o dar ako bezodplatné plnenie. V tomto ohľade senát 7C poukázal na nález ústavného súdu sp. zn. II. ÚS 484/2015 zo 14. novembra 2018 a rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 5Cdo/210/2019.

9. Veľký senát si po postúpení veci senátom 7C v súlade s § 48 ods. 4 CSP vyžiadala stanoviská ministra spravodlivosti Slovenskej republiky, generálneho prokurátora Slovenskej republiky, Právnickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave, Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave, Právnickej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach a Právnickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici a Fakulty práva Paneurópskej vysokej školy.

9.1. Minister spravodlivosti Slovenskej republiky zaujal názor, že kúpna zmluva, uzatvorená ústnou formou pred rokom 1992, nemôže viesť k vydržaniu pozemku a to bez ohľadu na to, že na jej základe došlo k zaplateniu kúpnej ceny a vstupu do držby pozemku. Výslovil súhlas s názorom vysloveným v rozhodnutí najvyššieho súdu sp. zn. 5Cdo/260/2008, podľa ktorého „oprávnená držba sa nemusí nevyhnutne opierať o existujúci právny dôvod, postačuje i domnelý právny dôvod (titulus putativus), teda ide o to, aby držiteľ bol so zreteľom na všetky okolnosti dobromyseľný, že mu právny dôvod svedčí“, avšak je otázne, či ústna kúpna zmluva putatívnym titulom môže byť. Uviedol, že ústna forma zmluvy ako titul pri nadobudnutí pozemkov, ktorá má mať konštitutívne účinky, nemôže obstať. Na strane druhej za špecifických okolností pripustil aj ústnu formu zmluvy (dohody), ktorá by mohla byť podkladom pre vydržanie (napr. ústna forma o vyporiadaní dedičstva pred rokom 1950, ktorou sa dedičia dohodli na rozdelení dedičstva, avšak k zápisu dohody do pozemkovej knihy nedošlo).

9.2. Podobne Generálny prokurátor SR, v zastúpení jeho námestníka, zastáva názor, že ústna kúpna zmluva o prevode nehnuteľnosti nie je spôsobilá založiť oprávnenú držbu kupujúceho; takýto kupujúci nie je na účely vydržania dobromyseľný, že vlastnícke právo k nehnuteľnosti nadobudol. Držiteľ je/môže byť „so zreteľom na všetky okolnosti dobromyseľný“ (§ 130 ods. 1 OZ), ak konal v ospravedlniteľnom skutkovom omyle. Dobromyseľnosť nie je právne relevantná, ak omyl spočíva výlučne v právnom posúdení veci.

9.3. Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, prostredníctvom vedúceho Katedry občianskeho práva uviedla, že dobromyseľnosť oprávneného držiteľa sa musí posudzovať prísne objektívne, a to aj k právnomu dôvodu, z ktorého držiteľ odvodzuje vznik/nadobudnutie práva. Uvedené znamená, že nesúlad dohody s obligatórными formálnymi a/alebo obsahovými náležitosťami, tak ako ich upravuje účinná právna úprava, nemôže - podľa názoru katedry - zakladať dobromyseľnosť toho, kto mal na základe takejto dohody nadobudnúť (vlastnícke) právo. Okolnosti nastúpenia dobromyseľnosti musia vždy súvisieť s nejakým omylom, s ktorým je spojené presvedčenie držiteľa, že nadobudol vlastníctvo k veci. Takýto omyl môže mať skutkovú, ale i právnu povahu, pričom z hľadiska dobromyseľnosti je relevantným len ospravedlniteľný omyl, ktorým nie je, ak sa preukáže, že držiteľ (objektívne) musel o svojom omyle vedieť; neznalosť alebo chybná interpretácia všeobecne záväzného právneho predpisu je príkladom právneho omylu. Katedra preto nesúhlasila ani so závermi ústavného súdu (II. ÚS 484/2015 a III. ÚS 468/2022), pretože pre priznanie postavenia oprávneného držiteľa nepostačuje len „poctivosť nadobudnutia veci“. Navrhla, aby veľký senát zotrval na záveroch vyslovených v už publikovaných rozhodnutiach R 73/2015, R 74/2015 a R 83/2018.

9.4. Právnická fakulta, Katedra občianskeho práva Univerzity P. J. Šafárika v Košiciach zastáva názor, že oprávnená držba ako jeden z predpokladov vydržania sa nemusí nevyhnutne opierať o platný nadobúdací úkon, ale postačuje, ak tu bol iba domnelý právny dôvod (titulus putativus). Na to, aby bol držiteľ so zreteľom na všetky okolnosti dobromyseľný, stačí, že mu svedčí domnelý právny titul. Podmienky vydržania môžu byť splnené aj vtedy, ak nadobúdací úkon nie je urobený v písomnej forme. Platnosť nadobúdacieho titulu (zmluvy o prevode nehnuteľnosti) je rozhodujúca pri prevode vlastníckeho práva, ale nie pri nadobudnutí vlastníctva vydržaním. Ak je nadobúdací titul neplatný, nemusí to byť prekážkou pre nadobudnutie vlastníctva vydržaním. Vydržaním sa hoja vady (nedostatky) nadobúdacieho titulu. Pri posudzovaní dobromyseľnosti je potrebné skúmať, či držiteľ mohol byť objektívne presvedčený o tom, že držanú vec nadobudol poctivým spôsobom. Nemôže byť teda rozhodujúce, že pritom nesplnil všetky zákonné podmienky, ktoré sa vyžadovali pre nadobudnutie vlastníckeho práva. Za poctivý spôsob nadobudnutia veci treba považovať také nadobudnutie, ktoré je v súlade s dobrými mravmi. Spravidla je preto rozhodujúce, že držiteľ za držanú vec zaplatil dohodnutú sumu, prípadne poskytol iné dohodnuté plnenie, alebo preukázateľne išlo o dar ako bezodplatné plnenie, ale nie to, či boli splnené všetky zákonné podmienky stanovené pre prevod vlastníckeho práva. Ak by sa súdna prax priklonila k názoru, že pre vydržanie je potrebná existencia platného nadobúdacieho titulu, podľa nášho názoru by išlo o nepripustný reštriktívny výklad, ktorý by nemal oporu v platnej právnej

úprave vydržania.

9.5. Právnická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, prostredníctvom Katedry občianskeho a pracovného práva, prikláňajúc sa k právnym záverom vyjadreným v náleze ústavného súdu II. ÚS 484/2015 a III. ÚS 468/2022 a v rozhodnutí najvyššieho súdu 3Cdo/117/1994 zastáva názor, že pri ústavne konformnom výklade dobromyseľnosti držby je vždy potrebné skúmať, či držiteľ mohol byť objektívne presvedčený o tom, že držanú vec nadobudol poctivým spôsobom. Nedostatok právneho titulu preto pre účely vydržania sám o sebe nemôže zapríčiniť neoprávnenosť držby, nakoľko právny titul je len jedným z dôkazov preukazujúcich dobromyseľnosť držiteľa a oprávnenosť držby. Za poctivý spôsob nadobudnutia veci treba považovať také nadobudnutie, ktoré je v súlade s dobrými mravmi, nie je contra legem alebo fraudem legis. Je preto rozhodujúce, či držiteľ konal poctivo a spravidla či za držanú vec zaplatil dohodnutú sumu, prípadne poskytol iné dohodnuté plnenie alebo preukázateľne išlo o dar ako bezodplatné plnenie.

9.6. Právnická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave, prostredníctvom Katedry občianskeho a obchodného práva zastáva názor, že skutočnosť, že držiteľ nadobudol držbu nehnuteľnosti iba na základe ústnej zmluvy, bez ďalšieho nevyklúča vydržanie tejto nehnuteľnosti v zmysle § 134 ods. 1 v spojení s § 130 ods. 1 OZ. Dôkazné bremeno o uzavretí takejto zmluvy ale podľa názoru Katedry zaťažuje držiteľa, nakoľko sa na toto uzavretie nevzťahuje domnienka podľa § 130 ods. 1 OZ. Výslovený názor podporila interpretáciou pojmu dobromyseľnosť a domnienky oprávnenosti držby (§ 130 ods. 1 druhá veta OZ), historickoprávnou genézou inštitútu vydržania a ustálenou súdnou praxou (až do prijatia R 73/2015 a R 74/2015, ktoré podrobila kritike, pozn.).

10. Žalovaná 3/ po doručení jej uznesenia postupujúceho vec veľkému senátu zotrvala na svojej skoršej predsúdnej argumentácii, ktorá sa týkala predovšetkým procesu zisťovania skutkového stavu a hodnotenia dôkazov (napr. ohľadne vyplatenia sumy 12.000 Kčs, resp. že žalobcovia vedeli, mohli a mali vedieť, že nehnuteľnosti nekupujú od vlastníka) a na ich základe dôvodila nedobromyseľnosť žalobcov (pozri tiež nižšie body 18 až 20).

11. Najvyšší súd ako súd dovolací konajúci vo veľkom senáte (§ 35 v spojení s § 48 ods. 1 a 4 CSP) po zistení, že dovolanie bolo podané včas a na to oprávnenou osobou, že spĺňalo zákonom požadované náležitosti, vrátane riadneho vymedzenia dovolacieho dôvodu, pristúpil k skúmaniu splnenia podmienok prípustnosti dovolania. Dovolaiteľka namietala nesprávne právne posúdenie veci odvolacím súdom v otázke, „či môžu byť splnené podmienky vydržania (aj) bez existencie písomného nadobúdacieho úkonu (v okolnostiach danej veci na základe ústnej kúpnej zmluvy)“. Vec predkladajúci senát 7C, súc viazaný nálezom ústavného súdu (bod 8) prípustnosť dovolania odôvodnil rozdielnou rozhodovacou praxou dovolacieho súdu. Dovolací súd dospel k záveru, že bol splnený predpoklad prípustnosti dovolania vyplývajúci z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. c) CSP, t. j. v dovolaní vymedzená právna otázka je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne.

12. Vývoj súdnoaplikačnej praxe pri riešení nastolenej právnej otázky bol nasledovný:

12.1. Najvyšší súd vo svojej staršej judikatúre [R 44/96 (rozsudok z 28. februára 1995 sp. zn. 3Cdo/117/94)] rozlišoval medzi ochranou vlastníctva a ochranou držby, keď nadviazal na skoršiu judikatúru (R 45/1986, Zb. rozh. č. 45, zoš. 9-10/1986, str. 193) podľa ktorej „[n]a rozdiel od preukazovania vlastníctva nebude treba, aby nadobúdateľ preukazoval platný právny dôvod nadobudnutia - riadny prechod vlastníctva, ale len okolnosti svedčiace o poctivosti nadobudnutia, v tom je základný rozdiel medzi ochranou vlastníctva a ochranou držby“. Podľa právnej vety R 44/96 „neplatnosť právneho úkonu o prevode vlastníctva nie je okolnosťou vylučujúcou nadobudnutie vlastníctva vydržaním“. Najvyšší súd v okolnostiach danej veci uviedol, že „k oprávnenej držbe došlo až po dohode o ich kúpe, o ktorej súdy nemali pochybnosti. Skutočnosť, že nedošlo k perfektnej, teda k platnej kúpnej zmluve, na posudzovanie oprávnenosti tejto držby to nemalo podstatný vplyv. Platnosť nadobúdacieho právneho titulu je rozhodujúci len pri prevode vlastníctva na základe právneho úkonu. O takúto formu nadobudnutia vlastníctva v prejednávanej veci však nešlo, ako na to správne poukázal už odvolací súd, ale nadobúdajúcim titulom bolo vydržanie“. Obdobne, podľa stanoviska občianskoprávneho kolégia Najvyššieho súdu SSR z 30.3.1983 CPJ 69/82 - uverejnenom vo Výbere rozhodnutí a stanovísk Najvyššieho súdu SSR č. 5/1983 ako aj v Zborníku III, s. 164 - ústne dohodnuté

zmluvy (kúpne, darovacie, zámenné) nemohli byť základom pre prevod vlastníckeho práva, „[m]ohli byť však základom dobromyseľnosti nadobúdateľa o nadobudnutí nehnuteľnosti“ vydržaním. Rovnaký záver sa po znovuzavedení inštitútu vydržania (v roku 1982) prijímal aj v právnickej spisbe, podľa ktorej nebolo rozhodné, či existuje aj platný právny titul nadobudnutia (Jehlička, O. In Česka, Z. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Díl I. Praha: Panorama, 1987, s. 416), resp. podľa ktorej právny omyl nemusí byť prekážkou dobromyseľnosti držiteľa (Bičovský, J. - Holub, M. Občanský zákoník a předpisy souvisící I. Praha: Panorama, 1984, s. 181). Prístup, ktorý umožňoval vydržať nehnuteľnosť aj v prípade, ak držiteľ nadobudol jej držbu len na základe ústnej kúpnej zmluvy, sa na našom území konzistentne zastával od čias uhorského obyčajového práva, cez úpravu Občianskeho zákonníka z roku 1950 (s definíciou oprávnenej držby zhodujúcou sa s tou dnešnou), cez obdobie po znovuzavedení inštitútu vydržania, a to až do obdobia okolo roku 2010 (bod 12.2.).

12.2. Neskôr - niekedy od roku 2010 - sa najvyšší súd viacerými rozhodnutiami [napr. 4Cdo/283/2009 (R 73/2015), 4Cdo/361/2012 (R 74/2015), 5Cdo/49/2010, 3Cdo/97/2009, 3MCdo/7/2010, 3MCdo/8/2010, 2Cdo/207/2005, či 6MCdo/5/2010] priklonil k názoru, že do podmienok oprávnenej držby, resp. dobromyseľného držiteľa je potrebné zahrnúť aj povinnosť držiteľa dodržať právny titul potrebný pre nadobudnutie vlastníckeho práva. Najvyšší súd bez zásadného zdôvodnenia zmeny staršej judikatúry, bez zmeny právnej úpravy, či bez spoločenskej zmeny, alebo v názore právnej vedy, reflektujúc skôr českú judikatúru (s rozdielnym historickým právnym zázemím, pozn.), začal uprednostňovať reštriktívnejší názor, že držiteľ nemôže byť dobromyseľný v prípade prevodu nehnuteľnosti ústnou kúpnu zmluvou, ak právny poriadok vyžaduje na prevod nehnuteľnosti písomnú kúpnu zmluvu. Podľa jeho názoru išlo totiž o neospravedlňiteľný právny omyl. Judikatúra sa rozvinula v tejto otázke do takej miery, že ani v prípade písomnej kúpnej zmluvy nemôže byť držba oprávnená, ak neprišlo k jej registrácii štátnym notárstvom v období, keď to právny poriadok vyžadoval. Ústavný súd (pozri bod 7.1.) explicitne poukázal na R 73/2015, R 74/2015 a R 83/2018.

12.2.1. V uznesení z 27. októbra 2010 sp. zn. 4Cdo/283/2009 (R 73/2015) dovolací súd zrušil odvolacie rozhodnutie z dôvodu, že zmluva o prevode pozemkov nebola registrovaná štátnym notárstvom („[p]okiaľ v preskúmvanej veci sa porúčiteľ a žalobkyňa 1/ ujali v roku 1971 držby pozemkov na základe zmluvy o ich prevode, ktorá nebola registrovaná štátnym notárstvom, hoci zákon takúto registráciu vyžadoval, nemohli byť so zreteľom na všetky okolnosti v dobrej viere, že sú ich vlastníckmi, aj keď subjektívne mohli byť o svojom vlastníctve presvedčení“). Vo svojich právnych východiskách dovolací súd tiež uviedol, že „[v]ydržanie ... hojí najmä vady alebo nedostatok nadobúdacieho titulu. V prípade, že zmluva je neplatná pre vadu, o ktorej nemohol nadobúdateľ pri zachovaní obvyklej opatrnosti vedieť, alebo ak tu výnimočne titul vôbec nie je a nadobúdateľ je so zreteľom na všetky okolnosti dobromyseľný, že tu titul je, stane sa nadobúdateľ veci jej oprávneným držiteľom a pri splnení ďalších podmienok ju vydrží. Účelom vydržania je uviesť do súladu dlhodobý faktický stav so stavom právnym ... Posúdenie, či držiteľ je alebo nie je dobromyseľný, treba hodnotiť vždy objektívne, a nie iba zo subjektívneho hľadiska (osobného presvedčenia) účastníka, a treba vždy brať do úvahy, či držiteľ pri bežnej (normálnej) opatrnosti, ktorú možno s ohľadom na okolnosti a povahu daného prípadu od každého požadovať nemal, resp. nemohol mať po celú vydržačiu dobu dôvodné pochybnosti o tom, že mu vec patrí. O dobromyseľnosti možno hovoriť tam, kde držiteľ drží vec v omyle, že mu vec patrí a ide pritom o omyl ospravedlňiteľný. Ospravedlňiteľný je omyl, ku ktorému došlo napriek tomu, že myliaci sa postupoval s obvyklou mierou opatrnosti, ktorú možno so zreteľom na okolnosti konkrétneho prípadu od každého požadovať. Omyl môže byť nielen skutkový, ale aj právny. Právny omyl spočíva v neznalosti alebo v neúplnej znalosti všeobecne záväzných právnych predpisov a z toho vyplývajúceho nesprávneho posúdenia právnych dôsledkov právnych skutočností. Vzhľadom na všeobecne (aj v oblasti súkromného práva) uznanú zásadu ignorantia iuris non excusat (neznalosť zákona neospravedlňuje), vyplývajúcu zo samej podstaty práva, právny omyl držiteľa, vychádzajúci z neznalosti jednoznačne formulovaného ustanovenia Občianskeho zákonníka platného v dobe, kedy sa držiteľ ujal držby, nie je neospravedlňiteľný. Len výnimočne možno takýto omyl ospravedlniť, a to v prípadoch, keď znenie zákona je nejasné a pripúšťa rôzny výklad.“. K uvedenému judikátu veľký senát najvyššieho súdu dodáva, že dovolací súd vo vyššie citovanom znení sám pripustil výnimky pre ospravedlnenie (aj) právneho omylu, i keď len výnimočne a navyše neposudzoval oprávnenosť držby cez prizmu uhradenej kúpnej ceny.

12.2.2. V rozhodnutí z 27. januára 2015 sp. zn. 4Cdo/361/2012 (R 74/2015) dovolací súd zamietol

dovolenie žalobcov. Pri riešení otázky či boli v danej veci splnené predpoklady pre vydržanie vlastníctva nehnuteľnosti žalobcami dospel dovolací súd k pomerne striktnému záveru, že „[d]ržba nehnuteľnosti opierajúca sa o ústnu zmluvu nemôže viesť k vydržaniu nehnuteľnosti (viď rozsudok najvyššieho súdu sp. zn. 1Cdo/137/2011)“. Vo svojich právnych východiskách dovolací súd tiež uviedol, že „[p]osúdenie toho, či držiteľ je so zreteľom ku všetkým okolnostiam v dobrej viere, že mu vec patrí, treba posudzovať nielen zo subjektívnych predstáv držiteľa, ale i z objektívnych hľadísk viažucich sa k právnemu dôvodu (titulu), z ktorého sa odvodzuje vznik práva. Dobrá viera oprávneného držiteľa, ktorá je daná so zreteľom na všetky okolnosti, sa musí vzťahovať aj na titul, na základe ktorého mohlo držiteľovi vzniknúť vlastnícke právo. Tento titul nemusí byť vždy daný. Postačí, ak je držiteľ so zreteľom na všetky okolnosti v dobrej viere, že tu taký titul je. Nie je vylúčené, aby k vydržaniu vlastníckeho práva došlo na základe putatívneho právneho titulu. Je ale potrebné posúdiť, či držiteľ pri bežnej opatrnosti, ktorú možno vzhľadom na okolnosti a povahu prejednávaneho prípadu po každom vyžadovať, nemal po vydržaciu dobu dôvodné pochybnosti o tom, že mu vec alebo právo patrí. O dobromyseľnosti možno hovoriť tam, kde držiteľ drží vec v omyle, že mu vec patrí a ide pritom o omyl ospravedlniteľný. Ospravedlniteľný je omyl, ku ktorému došlo napriek tomu, že mýliaci sa postupoval s obvyklou mierou opatrnosti, ktorú možno so zreteľom na okolnosti konkrétneho prípadu od každého požadovať. Omyl môže byť nielen skutkový, ale aj právny. Právny omyl spočíva v neznalosti alebo neúplnej znalosti všeobecne záväzných právnych predpisov a z toho vyplývajúceho nesprávneho posúdenia právnych dôsledkov právnych skutočností.“ S poukazom na citované dovolacie rozhodnutia (3Cdo/97/2009, 4Cdo/283/2009, 5Cdo/30/2010, 3MCdo/7/2010, 3MCdo/8/2010 a 6MCdo/5/2010) ďalej konštatoval, „že omyl držiteľa vychádzajúci z neznalosti alebo nedokonalkej znalosti celkom jednoznačného a zrozumiteľného ustanovenia zákona je právny omyl neospravedlniteľný ... Neznalosť jasného, zrozumiteľného a nesporného ustanovenia zákona neospravedlňuje - pri zachovaní obvyklej opatrnosti sa totiž predpokladá, že každý sa oboznámi so zákonnou úpravou právneho úkonu, ktorý má v úmysle urobiť ... V preskúmvanej veci žalobcovia nepreukázali, že so zreteľom na všetky okolnosti boli dobromyseľní, predovšetkým nepreukázali riadny vstup do držby“.

12.2.3. V uznesení z 21. augusta 2018 sp. zn. 3Obdo/42/2018 (R 83/2018) najvyšší súd v rámci posudzovania právnej otázky nadobudnutia vlastníckeho práva vydržaním nezistil odklon právnych záverov odvolacieho súdu od ustálenej praxe dovolacieho súdu, poukazujúc pritom na rozhodnutia 2Cdo/271/2007, 4Cdo/283/2009 (R 73/2015), 4Cdo/361/2012 (R 74/2015), 5Cdo/49/2010, 3Cdo/12/2010, 4Cdo/287/2006, 5Cdo/234/2009 a 3Cdo/46/2017.

12.3. Súčasná súdna prax (dovolacieho i ústavného súdu) sa v súvislosti s interpretáciou § 134 ods. 1 v spojení s § 130 ods. 1 OZ, t. j. s otázkou, či môžu byť splnené podmienky vydržania (aj) bez existencie písomného nadobúdacieho úkonu viacerými rozhodnutiami vrátila k právnym záverom staršej judikatúry (bod 12.1.).

12.3.1. V uznesení z 12. augusta 2021 sp. zn. 5Cdo/210/2019 najvyšší súd k nastolenej dovolacej otázke - či môže fyzická osoba splniť podmienku oprávnenej držby, ktorej základom je dobromyseľnosť, keď jej nesvedčí žiadny nadobúdací titul - najskôr poukázal na názor vyslovený nižšími súdmi, ktoré „zdôraznili, že vedomosť právneho predchodcu žalovanej o tom, že mu boli vrátené sporné nehnuteľnosti, pri posudzovaní nadobudnutia vlastníctva vydržaním sporných nehnuteľností na rozdiel od preukazovania vlastníctva, nie je treba, aby nadobúdateľ preukazoval platný právny dôvod nadobudnutia, ale len okolnosti svedčiace o poctivosti nadobudnutia, v čom je základný rozdiel medzi ochranou vlastníctva a ochranou držby“. Následne tiež uviedol, že „[p]osúdenie toho, či držiteľ je so zreteľom na všetky okolnosti dobromyseľný, že mu vec patrí, nemôže vychádzať len z posúdenia subjektívnych predstáv držiteľa. Dobromyseľnosť držiteľa musí byť posudzovaná aj z objektívneho hľadiska, t. j., či držiteľ pri zachovaní náležitej opatrnosti, ktorú možno s prihliadnutím na okolnosti konkrétneho prípadu na každom subjekte požadovať, mal alebo mohol mať pochybnosti, že užíva nehnuteľnosti, ktorých vlastníctvo nenadobudol. Oprávnená držba sa nemusí nevyhnutne opierať o existujúci právny dôvod, stačí ak tu bol i domnelý právny dôvod (titulus putativus), teda ide o to, aby držiteľ bol so zreteľom na všetky okolnosti dobromyseľný, že mu taký právny titul svedčí (rozhodnutie najvyššieho súdu SR sp. zn. 4Cdo/287/2006). Pri ústavne konformnom výklade dobromyseľnosti držby treba skúmať, či držiteľ objektívne mohol byť presvedčený o tom, že držanú vec poctivým spôsobom nadobudol. Nemôže byť teda rozhodujúce, že pritom nesplnil zákonné podmienky. Za poctivý spôsob nadobudnutia veci treba považovať také nadobudnutie, ktoré je v súlade s dobrými mravmi. Spravidla je

preto rozhodujúce, že držiteľ za držanú vec zaplatil dohodnutú sumu, prípadne poskytol iné dohodnuté plnenie, alebo preukázateľne išlo o dar ako bezodplatné plnenie. (Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. II. ÚS 484/2015 zo 14. novembra 2018).“ Uvedené právne závery zopakoval tiež najvyšší súd napr. v uznesení z 30. mája 2022 sp. zn. 2Cdo/190/2020 a v uznesení z 30. mája 2022 sp. zn. 2Cdo/201/2020.

12.3.2. V náleze zo 14. novembra 2018 sp. zn. II. ÚS 484/2015 (publikovanom v Zbierke nálezov s uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky pod č. 48/2018) ústavný súd po podaní historického exkurzu právneho inštitútu oprávnenej držby, kritike nedostatočného zdôvodnenia zmeny (novšej) judikatúry (bod 12.2. až 12.2.3.) a konštatovaní ústavnej konformity staršej judikatúry (bod 12.1.) považoval za podstatné uviesť, že [p]ri poskytovaní súdnej ochrany v súvislosti s nadobúdaním vlastníckeho práva vydržaním treba za podstatu a zmysel základného práva na ochranu vlastníctva podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a čl. 11 ods. 1 listiny, základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny, ako aj práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru považovať taký výklad § 134 Občianskeho zákonníka, ktorý podporuje zákonnú intenciu uviesť do súladu dlhodobý faktický stav nepretržitej držby oprávneným držiteľom (ktorý je po stanovenú dobu objektívne presvedčený o svojom domnelom vlastníckom práve) so stavom vlastníckym. A contrario, výklad, ktorý túto možnosť vylučuje, resp. ju obmedzuje podstatným spôsobom, nemôže byť považovaný za ústavne konformný ... taký výklad § 134 v spojení s § 130 Občianskeho zákonníka, ktorý vo svojich dôsledkoch v značnom rozsahu a podstatným spôsobom vylučuje možnosť nadobudnutia vlastníckeho práva k pozemku vydržaním, treba považovať jednoznačne za neprípustne reštriktívny, nerešpektujúci podstatu a zmysel zákonného inštitútu vydržania, a teda za ústavne neakceptovateľný ... pri ústavne konformnom výklade dobromyseľnosti držby treba skúmať, či držiteľ mohol byť objektívne presvedčený o tom, že držanú vec poctivým spôsobom nadobudol. Nemôže byť teda rozhodujúce, že pritom nesplnil zákonné podmienky. Za poctivý spôsob nadobudnutia veci treba považovať také nadobudnutie, ktoré je v súlade s dobrými mravmi. Spravidla je preto rozhodujúce, že držiteľ za držanú vec zaplatil dohodnutú sumu, prípadne poskytol iné dohodnuté plnenie, alebo preukázateľne išlo o dar ako bezodplatné plnenie“.

12.3.3. V náleze z 24. novembra 2022 sp. zn. III. ÚS 468/2022 sa ústavný súd k vyššie uvedenému právnenému názoru vo veci sp. zn. II. ÚS 484/2015 explicitným spôsobom znova prihlásil. Predmetom posudzovania tu bola otázka dobromyseľnosti sťažovateľky pri držbe sporných nehnuteľností, v ktorej súvislosti nižšie súdy uviedli, že sťažovateľka mala vedieť, že vlastnícke právo so svojím manželom v skutočnosti nenadobudla, pretože k registrácii „Dohody“ z roku 1973 štátnym notárstvom nedošlo, hoci zákon obligatórne k nadobudnutiu vlastníckeho práva k nehnuteľnosti v tom čase registráciu písomne uzavretej zmluvy vyžadoval, poukazujúc na prax najvyššieho súdu reprezentovanú rozhodnutiami sp. zn. 4Cdo/283/2009 (R 73/2015), 4Cdo/361/2012 (R 74/2015), 5Cdo/49/2010, 3Cdo/97/2009, 3MCdo/7/2010, 3MCdo/8/2010 a sp. zn. 6MCdo/5/2010. Ústavný súd v tejto súvislosti uviedol, že „[p]rávny názor, podľa ktorého súčasťou všetkých okolností, na ktoré je pri skúmaní dobromyseľnosti potrebné brať zreteľ, sú aj ťažiskové právne formy, bol predmetom ústavného prieskumu vo veci sp. zn. II. ÚS 484/2015. Ústavný súd v tejto veci rozhodol nálezhom zo 14. novembra 2018, v ktorom vo vzťahu k uvedenému právnenému záveru zdôraznil, že takýto výklad § 134 v spojení s § 130 Občianskeho zákonníka, ktorý vo svojich dôsledkoch v značnom rozsahu a podstatným spôsobom vylučuje možnosť nadobudnutia vlastníckeho práva k pozemku vydržaním, treba považovať jednoznačne za neprípustne reštriktívny, nerešpektujúci podstatu a zmysel zákonného inštitútu vydržania, a teda za ústavne neakceptovateľný ... Vo vzťahu k ústavne konformnému výkladu dobromyseľnosti držby v tomto náleze ďalej považoval ústavný súd za podstatné zdôrazniť, že pri ústavne konformnom výklade dobromyseľnosti držby treba skúmať, či držiteľ mohol byť objektívne presvedčený o tom, že držanú vec poctivým spôsobom nadobudol. Nemôže byť teda rozhodujúce, že pritom nesplnil zákonné podmienky. Za poctivý spôsob nadobudnutia veci treba považovať také nadobudnutie, ktoré je v súlade s dobrými mravmi. Spravidla je preto rozhodujúce, že držiteľ za držanú vec zaplatil dohodnutú sumu, prípadne poskytol iné dohodnuté plnenie, alebo preukázateľne išlo o dar ako bezodplatné plnenie.“ (body 22. a 23. odôvodnenia nálezu).

13. Zodpovedanie nastolenej dovolacej otázky [„či môžu byť splnené podmienky vydržania (aj) bez existencie písomného nadobúdacieho úkonu (v okolnostiach danej veci na základe ústnej kúpnej

zmluvy)“ (bod 11)] súvisí s interpretáciou predovšetkým ustanovení § 129 ods. 1, § 130 ods. 1 a § 134 ods. 1 OZ.

13.1. Podľa § 129 ods. 1 OZ držiteľom je ten, kto s vecou nakladá ako s vlastnou alebo kto vykonáva právo pre seba.

13.2. Podľa § 130 ods. 1 OZ ak je držiteľ so zreteľom na všetky okolnosti dobromyseľný o tom, že mu vec alebo právo patrí, je držiteľom oprávneným. Pri pochybnostiach sa predpokladá, že držba je oprávnená.

13.3. Podľa § 134 ods. 1 OZ oprávnený držiteľ sa stáva vlastníkom veci, ak ju má nepretržite v držbe po dobu troch rokov, ak ide o hnutelnosť, a po dobu desať rokov, ak ide o nehnuteľnosť.

14. Veľký senát najvyššieho súdu pri interpretácii vyššie uvedených hmotnoprávných ustanovení a v rozsahu dovolaní nastolenej právnej otázky považuje za potrebné uviesť, že držba je historicky chápaná ako faktický stav, ktorý spočíva vo vykonávaní faktickej reálnej moci nad vecou s úmyslom mať vec pre seba. Držba preto predpokladá existenciu dvoch zložiek. Prvou je corpus possessionis, ako faktická moc nad vecou, ku ktorej musí pristúpiť animus possidendi, ktorý vyjadruje vôľu držiteľa mať vec (právo) pre seba a nakladať s ňou ako s vlastnou. Vznik držby sa však na rozdiel od vzniku vlastníctva nemusí de lege lata nutne opierať o existujúci právny dôvod. Inak povedané na vznik oprávnenej držby postačí naplnenie zákonných predpokladov držby, medzi ktorými sa existencia právneho dôvodu nenachádza. V súčasnom Občianskom zákonníku rozlišujeme len medzi oprávnenou držbou a neoprávnenou držbou. Náš právny poriadok z tohto pohľadu nerozlišuje medzi držbou titulárnou a držbou vzniknutou na základe tzv. domnelého titulu, tak ako to robí napr. § 991 Českého občianskeho zákonníka. Oprávnená držba je založená na objektívne posudzovanej dobromyseľnosti držiteľa, že mu vec alebo právo patrí. Právne predpisy výraz „dobromyseľný“ nevymedzujú, preto východiskom ďalších úvah musí byť jeho význam v bežnej reči. V Slovníku slovenského jazyka sa tomuto výrazu prisudzuje význam „dobrosrdečný, dobrácky“ a jeho synonymom je „statočný, poctivý, čestný“; opakom je zas výraz „zlomyselný“ vo význame osoby, ktorá si „želá, robí niekomu zle“. Držiteľ je teda dobromyseľný o tom, že mu vec patrí vtedy, keď je poctivý, čestný o tom, že svojou držbou vykonáva vlastné právo, a teda že svojou držbou nerobí inému zle, že nezasahuje do práva iného, že nekoná bezprávne. Pri vydržaní nejde o to, či je držiteľ dobromyseľný s ohľadom na právny poriadok ako taký, ale či ho môžeme považovať za nedobromyseľného vo vzťahu k vlastníkovi, ktorý má stratiť svoje vlastníctvo, teda či na jeho správaní k vlastníkovi je niečo odsúdeniahodného, čo spôsobuje, že spoločnosť nechce poskytnúť ochranu jeho dlhodobej a vlastníkom nerušenej držby. Súd sa v rámci skúmania otázky dobromyseľnosti zameriava na skúmanie poctivosti konania držiteľa z objektívneho hľadiska a nie na skúmanie (ne)existencie právneho titulu. Ako je už uvedené vyššie, je to dané tým, že na vznik držby nie je nevyhnutná existencia právneho dôvodu jej uchopenia a právny dôvod jej uchopenia je/môže byť len jedným z dôkazných prostriedkov, osvedčujúcich oprávnenosť držby. Pokiaľ platnosť právneho dôvodu uchopenia držby nie je rozhodujúcim kritériom pre skúmanie dobromyseľnosti držiteľa o oprávnenosti jeho držby potom ani právny omyl nie je - z hľadiska platnosti a existencie právneho dôvodu uchopenia držby - rozhodujúci bez ohľadu na to, či je ospravedliteľný alebo neospravedliteľný. Neexistencia alebo neplatnosť právneho titulu teda sama o sebe nevylučuje poctivosť konania konajúceho a jeho dobromyseľnosť v tom, že mu vec alebo právo patrí, a teda že vzhľadom na jeho presvedčenie objektívne vzaté koná v dobrej viere t.j. v ospravedliteľnom omyle o poctivosti nadobudnutia držby. Na základe uvedeného je možné aj naďalej zotrvávať na názore, že na rozdiel od preukazovania vlastníctva nebude treba, aby nadobúdateľ preukazoval platný právny dôvod nadobudnutia - riadny prechod vlastníctva, ale len okolnosti svedčiace o poctivosti nadobudnutia, v tom je základný rozdiel medzi ochranou vlastníctva a ochranou držby (R 45/1986). Poctivosť konajúceho účastníka občianskoprávneho vzťahu ma pri skúmaní dobromyseľnosti držiteľa nepochybne zásadnejší význam, ako (ne)existencia právneho titulu, ktorý právny predpoklad vydržania zákon de lege lata nestanovuje.

15. Veľký senát najvyššieho súdu pri svojom rozhodovaní o nastolenej otázke [(bod 11), ktorá je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne] z vyššie uvedených dôvodov nepovažuje za správny v podstate jediný argument, o ktorý sa novšia judikatúra (R 73/2015 a R 74/2015) opiera, a to, že „[n]eznalosť jasného, zrozumiteľného a nesporného ustanovenia zákona neospravedlňuje - pri zachovaní obvyklej opatrnosti sa totiž predpokladá, že každý sa oboznámi so zákonnou úpravou právneho úkonu,

ktorý má v úmysle urobiť“. Judikatórna línia reprezentovaná rozhodnutiami R 73/2015 a R 74/2015 je nielen explicitne zákonom de lege lata nepotvrdzujúca, ale je tiež v rozpore so zámerom, ktorý mal zákonodarcu pri reforme právnej úpravy vydržania v roku 1950 (spružniť a uľahčiť vydržanie) a pri znovuzavedení inštitútu vydržania v roku 1982 (ochrániť tzv. nedoložené právne vzťahy k nehnuteľnostiam), rovnako tak značne obmedzuje dosah vydržania a je neprímerane rigidná. Preto sa veľký senát priklonil k ostatným súdnym rozhodnutiam (bod 12.3 až 12.3.3.), ktoré fundamentálne reflektujú staršiu judikatúru (bod 12.1.), vychádzajúc pritom z interpretácie ustanovenia § 134 ods. 1 v spojení s § 130 ods. 1 OZ, z ktorých ustanovení platný právny titul ako predpoklad pre dobromyseľnosť držiteľa, resp. oprávnenosť držby nevyplýva. Zároveň pritom rešpektoval účel vydržania, ktorým je uvedenie do súladu dlhodobého faktického stavu nepretržitej držby oprávneným držiteľom (ktorý je po stanovenú dobu objektívne presvedčený o svojom domnelom vlastníckom práve) so stavom vlastníckym. Na historickom pozadí nie nepodstatnou je tiež okolnosť, že ani v minulosti (podľa slovenského, resp. uhorského práva, pozn.) právny titul nebol podmienkou držby. Nedostatok právneho titulu (napr. ústna kúpna zmluva nehnuteľnosti) preto pre účely vydržania nemôže zapríčiniť neoprávnenosť držby, resp. nedobromyseľnosť držiteľa; keď tak, môže byť (iba) jedným z dôkazov preukazujúcich oprávnenosť držby, resp. dobromyseľnosť držiteľa. V zhode s názorom ústavného súdu (bod 12.3.2.) pri ústavne konformnom výklade dobromyseľnosti držby treba skúmať, či držiteľ mohol byť objektívne presvedčený o tom, že držanú vec poctivým spôsobom nadobudol. Nemôže byť teda rozhodujúce, že pritom nesplnil zákonné podmienky. Za poctivý spôsob nadobudnutia veci treba považovať také nadobudnutie, ktoré je v súlade s dobrými mravmi. Spravidla je preto rozhodujúce, že držiteľ za držanú vec zaplatil dohodnutú sumu, prípadne poskytol iné dohodnuté plnenie, alebo preukázateľne išlo o dar ako bezodplatné plnenie.

16. Pokiaľ potom v okolnostiach posudzovanej veci odvolací súd skutkovo ustálil (§ 442 CSP), že právní predchodcovia žalobcov nadobudli nehnuteľnosti v dobrej viere ako kúpu, uhradili za ne sumu 12.000 Kčs, držba bola nerušená a trvala viac ako 10 rokov, a na uvedenom skutkovom základe vyslovil, že ich držba bola oprávnená a dobromyseľná, vo viere, že im nehnuteľnosti patria, vyslovený právny záver nemožno považovať za právne nekonformný. Skutočnosť, že nedošlo k perfektnej, teda k platnej kúpnej zmluve, na posudzovanie oprávnenosti tejto držby to nemalo podstatný vplyv. Z uvedených dôvodov veľký senát najvyššieho súdu zotrváva na závere, že dovolaním napadnutý rozsudok odvolacieho súdu v rozsahu nastolenej dovolacej otázky spočíva na správnom právnom posúdení veci a podané dovolanie je potrebné zamietnuť zdôrazňujúc prijatý právny záver, že (iba) nedostatok právneho titulu nemôže pre účely vydržania zapríčiniť neoprávnenosť držby resp. nedobromyseľnosť držiteľa. Rozhodujúcim vždy bude, či držiteľ konal poctivo, teda napr. či za držanú vec zaplatil dohodnutú sumu, prípadne poskytol iné dohodnuté plnenie alebo preukázateľne išlo o dar ako bezodplatné plnenie.

17. Žalovaná 3/ v rámci podaného dovolania tiež navrhla odložiť právoplatnosť napadnutého odvolacieho rozhodnutia z dôvodu rozhodnutia odvolacieho súdu o trovách konania. Dovolací súd nezistil splnenie predpokladov pre odloženie vykonateľnosti napadnutého rozhodnutia v zmysle § 444 ods. 1 CSP; v súlade s ustálenou praxou tohto súdu o tom nevydal samostatné rozhodnutie (toto sa vydáva iba v prípade vyhovenia návrhu, pozn.).

18. Žalovaná 3/ ďalej v súvislosti s dovolaním podľa § 420 písm. f) CSP namietala, že odvolací súd v rozpore s § 455 CSP nerešpektoval právny názor vyslovený najvyšším súdom v rozsudku z 22. mája 1997 sp. zn. 2Cdo/198/96 a nesprávne zistil skutkový stav, rovnako tak vyhodnotil dôkazy (bod 3.1.).

18.1. Odvolací súd k námietke dovolateľky, že súdy nerešpektovali právny názor vyslovený najvyšším súdom v rozhodnutí sp. zn. 2Cdo/198/96 uviedol, že uvedené rozhodnutie 2Cdo/198/96 sa týkalo konkrétneho konania, v rámci ktorého malo právnu závažnosť. Ustanovenie § 455 CSP, na ktoré právny zástupca žalovanej 3/ na odvolacom pojednávaní poukázal, stanovuje viazanosť odvolacieho súdu rozhodnutím súdu vyššieho stupňa, resp. právnym názorom vysloveným súdom vyššieho stupňa v rozhodnutí, ktorým sa zrušuje rozhodnutie odvolacieho súdu iba v danom konkrétnom súdnom konaní. Podľa názoru dovolacieho súdu, napriek zjavne účelovému správaniu sa strany žalobcov pri späťvzatí pôvodnej žaloby po vydaní zrušujúceho rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 2Cdo/188/96, je názor

odvolacieho súdu v tomto ohľade právne konformný. V tejto súvislosti dovolací súd dodáva, že žalobcovia podali novú žalobu (teraz posudzovanú, pozn.) v čase, kedy právny názor vyslovený v zrušujúcom rozsudku najvyššieho súdu z 22. mája 1997 sp. zn. 2Cdo/198/96 bol dovolacím súdom prekonaný, na čo poukazovali tak žalobcovia v rámci podanej novej žaloby, poukazujúc na dovolacie rozhodnutie sp. zn. 3Cdo/193/96, ako aj samotný prvostupňový súd (bod 39 odôvodnenia prvostupňového rozhodnutia).

18.2. Dovolateľka v podanom dovolaní tiež namietala ďalšie zmätočnosti týkajúce sa celkovej dĺžky súdneho konania (26 rokov), straty súdneho spisu a jeho rekonštrukcie a z toho plynúce nesprávne skutkové zistenia a hodnotenie dôkazov (predovšetkým pôvodnej výpovede svedka A. P.). Dovolací súd v súvislosti so žalovanou 3/ namietanými vadami v procese zisťovania skutkového stavu a v procese dokazovania uvádza, že dovolanie nepredstavuje opravný prostriedok, ktorý by mal slúžiť na odstránenie nedostatkov pri ustálení skutkového stavu veci. Dovolací súd nemôže v dovolacom konaní formulovať nové skutkové závery a rovnako nie je oprávnený preskúmať správnosť a úplnosť skutkových zistení, už len z toho dôvodu, že nie je oprávnený prehodnocovať vykonané dôkazy, pretože (na rozdiel od súdu prvej inštancie a odvolacieho súdu) v dovolacom konaní nemá možnosť vykonávať dokazovanie. Dovoláním sa preto v zásade nemožno úspešne domáhať revízie skutkových zistení urobených súdmi prvej a druhej inštancie, ani prieskumu nimi vykonaného dokazovania. Inými slovami, na hodnotenie skutkových okolností a zisťovanie skutkového stavu sú povolané súdy prvej a druhej inštancie ako skutkové súdy, a nie dovolací súd, ktorý je v zmysle § 442 CSP viazaný skutkovým stavom, tak ako ho zistil odvolací súd, a jeho prieskum skutkových zistení nespočíva v prehodnocovaní skutkového stavu, ale len v kontrole postupu súdu pri procese jeho zisťovania (porov. I. ÚS 6/2018). V rámci tejto kontroly dovolací súd síce má možnosť vyhodnotiť a posúdiť, či konanie nie je postihnuté rôznymi závažnými deficitmi v dokazovaní (tzv. opomenutý dôkaz, deformovaný dôkaz, porušenie zásady voľného hodnotenia dôkazov a pod.) a či konajúcimi súdmi prijaté skutkové závery nie sú svojvoľné, neudržateľné alebo prijaté v zrejmom omyle, ktorý by poprel zmysel a podstatu práva na spravodlivý proces (IV. ÚS 252/04), čím by mohlo dôjsť k vade zmätočnosti v zmysle § 420 písm. f) CSP, avšak tieto vady v prejednávanej veci v rozsahu nosných právnych záverov odvolacieho súdu nezistil. Odvolací súd v tejto súvislosti uviedol, že „manželia K. v roku 1982 začali sporné nehnuteľnosti užívať na základe ústnej kúpy od P.. Ich držba bola vzhľadom k tomu oprávnená, nehnuteľnosti užívali v dobrej viere, že im patria, boli dobromyseľní, ich držba nebola nikým a ničím rušená. Uvedené skutočnosti boli preukázané aj svedeckou výpoveďou A. P. v čase pred rekonštrukciou strateného spisu, keďže potvrdil kúpu a vyplatenie peňazí. Jeho výpoveď po pár rokoch v rámci dokazovania po rekonštrukcii spisu už nie je vierohodná vzhľadom na odstup času, ale najmä na jeho zdravotný stav po mozgovej príhode, keďže sám uviedol, že si už okolnosti nepamätá, má to popletené.“ (bod 29 odôvodnenia odvolacieho rozhodnutia). Pôvodnú výpoveď svedka A. P. odvolací súd hodnotil síce nie priamo (súdny spis s jeho pôvodnou výpoveďou sa stratil), ale na základe vo veci predchádzajúceho skutkového zistenia Krajského súdu v Bratislave v uznesení z 23. mája 1995 sp. zn. 14Co/103/1995, ktorý v pôvodnom súdnom konaní uvedenou výpoveďou disponoval a na jej základe uviedol, že tento svedok „jednoznačne pred súdom potvrdil, že bol prítomný vo februári 1982, keď žalobca v 1. rade za prítomnosti žalobkyne v 2. rade vybral z vkladnej knižky sumu 12.000 Sk, odovzdal ju jeho matke A. P. s tým, že ide o kúpnu cenu za odkúpené predmetné nehnuteľnosti“. Za daných okolností nemožno bez ďalšieho považovať skutkové zistenia súdu a hodnotenie svedeckej výpovede A. P. zo strany odvolacieho súdu za celkom zjavne nedôvodné, či arbitrárne, pričom odvolací súd aj primeraným a logickým spôsobom vysvetlil, prečo neakceptoval neskoršiu výpoveď tohto svedka. Rovnako tak odvolací súd primerane reagoval na ďalšie tvrdenie žalovanej 3/, že pôvodní žalobcovia nemohli byť dobromyseľní v držbe, pretože právny predchodca žalovanej 3/ s nimi riešil vlastníctvo ešte pred uplynutím vydržacej doby. V tejto súvislosti uviedol, že toto tvrdenie nebolo ničím bez pochyb preukázané. Zároveň odvolací súd uviedol, že so žalobou nesúhlasila iba žalovaná 3/ (a jej právny predchodca), ostatní žalovaní buď so žalobou súhlasili, alebo sa nevedeli k veci vyjadriť.

18.3. Preto konanie pred dovolacím súdom nebolo postihnuté ani dovolateľkou namietanou vadou vyplývajúcou z § 420 písm. f) CSP.

19. Žalovaná 3/ v rámci podaného dovolania podľa § 421 písm. a) CSP tiež namietala nesprávne právne závery odvolacieho súdu, že nehnuteľnosti, určenie vlastníckeho práva ku ktorým bolo predmetom

konania, mohli byť spôsobilým predmetom vydržania, explicitne poukazujúc na dovolacie rozhodnutie 2Cdo/198/96 [bod 3.2.(i)]. V tejto súvislosti dovolací súd poukazuje na už uvedené v bode 18.1.; nosné právne závery uvedené v citovanom dovolacom rozhodnutí boli neskôr prekonané.

20. V neposlednom rade žalovaná 3/ v rámci namietania nesprávneho právneho posúdenia veci (§ 421 CSP) poukazovala na to, že žalobcovia vedeli, mohli a mali vedieť, že predmetné nehnuteľnosti nekupujú od vlastníka, a teda od nich nemôžu nehnuteľnosti kúpiť, že právny predchodca žalovanej 3/ ich v roku 1990 upozornil, že je vlastníkom nehnuteľností (pozri tiež bod 18.2. in fine). Prítom zároveň poukazovala na rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 6Cdo/71/2011 uvádzajúc že „v otázke možnosti nadobudnutia veci od nevlastníka nevylučuje situácie, keď proti princípu ochrany práva pôvodného vlastníka bude pôsobiť princíp ochrany dobrej viery nového nadobúdateľa ...“ (pozn. v podobnom duchu sa vyjadril aj odvolací súd v bode 30 jeho odôvodnenia).

20.1. Pre procesnú situáciu, v ktorej § 421 ods. 1 CSP pripúšťa dovolanie, má mimoriadny význam obsah pojmu „právna otázka“ a to, ako dovolateľ túto otázku zafinuje a špecifikuje v dovolaní. Otázkou relevantnou z hľadiska § 421 ods. 1 CSP môže byť prítom len otázka právne, teda v žiadnom prípade nie skutkové otázky, o ktoré išlo aj v tomto prípade. Právnou otázkou nepochybne nemôže byť otázka vychádzajúca z hypotetického skutkového stavu vnímaného cez prizmu neúspešnej strany sporu a nezisteného odvolacím súdom, na ktorom odvolací súd ani nezaložil svoje rozhodnutie. Vyššie uvedené námietky majú skôr spojitosť s procesom zisťovania skutočného stavu a hodnotením dôkazov (pozri bod 18.2.). Dovolací súd stabilne uvádza, že sama polemika s právnymi závermi odvolacieho súdu, prosté spochybňovanie správnosti jeho rozhodnutia alebo len kritika prístupu odvolacieho súdu k právnemu posudzovaniu vecí významovo nezodpovedajú kritériu uvedenému v ustanovení § 421 ods. 1 CSP.

20.2. K spôsobu, ktorým žalovaná 3/ v danom prípade odôvodňuje prípustnosť dovolania najvyšší súd uvádza, že rozhodnutiu všeobecného súdu v civilnom sporovom konaní spravidla predchádza riešenie celého radu procesnoprávných a hmotnoprávných otázok s rôznym významom pre rozhodnutie. Na podklade ich postupného riešenia civilný súd niektorým otázkam priznáva relevanciu, iné posudzuje ako bezvýznamné pre svoje rozhodnutie. Právna otázka relevantná podľa § 421 ods. 1 CSP musí byť preto v dovolaní vymedzená jasným, určitým a zrozumiteľným spôsobom, ktorý dovolaciemu súdu umožňuje prijať záver o tom, konkrétne o ktorú otázku dovolateľovi ide a či vo vzťahu k nej je daná prípustnosť (a v prípade prípustnosti aj dôvodnosť) dovolania. Je potrebné si uvedomiť, že dovolanie je mimoriadny opravný prostriedok, nie „ďalšie odvolanie“. Dovolací súd nesmie byť vnímaný ako ďalší „odvolací súd“, resp. súd, ktorý by mohol a mal posúdiť všetko, čím sa zaoberali súdy oboch inštancií; nemôže preto posudzovať všetky otázky, ktoré pred ním riešili tieto súdy (inak by sa stieral rozdiel medzi prvoinštančným, odvolacím a dovolacím konaním). Nosné právne závery odvolacieho súdu, na základe ktorých dospel k záveru, že držba bola oprávnená a dobromyseľná spočívali v súdmi zistenom skutkovom stave, že právní predchodcovia žalobcov v roku 1982 začali sporné nehnuteľnosti užívať na základe ústnej kúpy sporných nehnuteľností od P., za ktoré zaplatili 12.000 Kčs. Nehnuteľnosti užívali v dobrej viere, že im patria, boli dobromyseľní, ich držba nebola nikým a ničím rušená. Vychádzal prítom z pôvodnej výpovede svedka A. P. a vysvetlil, prečo neakceptoval jeho ďalšiu výpoveď po dlhšom časovom období. Rovnako tak uviedol, že (iba) tvrdenie právneho predchodcu žalovanej 3/, že v roku 1990 oznámil žalobcom, že je vlastníkom nehnuteľnosti nebolo ničím ďalším preukázané (pozn. pozri k tomu tiež bod 34., 35. a 37. dôvodov ostatného prvostupňového rozsudku) a navyše ostatní žalovaní (okrem žalovanej 3/ a jej právneho predchodcu) buď so žalobou súhlasili, alebo sa nevedeli k veci vyjadríť. V tomto ohľade potom odvolací súd nepovažoval otázku prípadnej kúpy nehnuteľnosti od nevlastníka za kľúčovú pre dobromyseľnosť vydržania a oprávnenosť držby, čo pripustila aj dovolateľka poukazom na dovolacie rozhodnutie 6Cdo/71/2011 (bod 20).

21. Obiter dictum veľký senát najvyššieho súdu konštatuje, že rozdielna rozhodovacia prax súdu o „totožných“, resp. obdobných veciach, či opakovaná zmena judikatúry nie sú žiaduce, nakoľko odporujú princípom právnej istoty a predvídateľnosti súdneho rozhodnutia, ktoré patria k imanentným znakom právneho štátu. Uvedené platí o to viac, ak dochádza k viacnásobnej zmene judikatúry (pozri vyššie staršia, novšia a súčasná prax súdov, pozn.). Východiskom z tejto situácie by preto mohla/mala byť zákonodarná zmena právnej úpravy, ktorá ustanoví, v ktorých prípadoch, resp. či vôbec je potrebný

právny titul pre nadobudnutie vlastníckeho práva vydržaním. V Českej republike tak urobili (§ 1090 ods. 1 zákona č. 89/2012 Sb. Občanský zákoník).

22. Toto rozhodnutie prijal veľký senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 5 : 2.

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.

Odlišné stanovisko sudcov

Mgr. Dušana Čima a JUDr. Aleny Svetlovskej

k väčšinovému rozhodnutiu

veľkého senátu občianskoprávneho kolégia

Najvyššieho súdu Slovenskej republiky

(čl. I § 3 ods. 10 zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších zmien a doplnení)

S právnou vetou rozhodnutia ani s formou a spôsobom rozhodnutia prijatého väčšinou členov veľkého senátu (ďalej tiež len „väčšinové rozhodnutie“) nesúhlasíme.

Podstatou riešeného problému je otázka oprávnenosti držby nehnuteľností, smerujúcej k nadobudnutiu ich vlastníctva vydržaním v situácii, v ktorej je nesporné, že titulom vstupu do držby a zdrojom presvedčenia nadobúdateľov o nadobudnutí vlastníctva nehnuteľností za účinnosti Občianskeho zákonníka č. 40/1964 Zb. v znení neskorších zmien a doplnení (ďalej len „OZ“) majú byť hneď dve ústne zmluvy (v tomto prípade kúpne, prvá z roku 1969 a druhá z roku 1982, inak obe z obdobia od 1. apríla 1964 do 31. marca 1983 vrátane, v ktorom OZ inštitút vydržania vôbec neupravoval).

Väčšinové rozhodnutie odvolávajúc sa na časť judikatúry Ústavného súdu Slovenskej republiky pracuje s pojmom „pochtivosti“ nadobudnutia.

Ani podľa nášho názoru síce poctivosť z pohľadu dobromyseľnosti o nadobudnutí vlastníckeho práva nie je celkom bez významu, relevantná právna úprava však za kľúčové atribúty držby považuje oprávnenosť držby a dostatočne dlhý čas jej trvania (dnes § 134 ods. 1 OZ, skôr § 135a ods. 1 veta prvá OZ v znení čl. I bodu 14 v spojení s čl. IV zákona č. 131/1982 Zb.). V prípadoch pochybností sa oprávnenosť držby predpokladá (dnes § 130 ods. 1 veta druhá OZ, OZ v znení do 31. decembra 1991 vrátane, teda medzi účinnosťou zákonov č. 131/1982 Zb. a č. 509/1991 Zb. rovnakú ani obdobnú úpravu nemal), držiteľ sa však za oprávneného považuje len vtedy, ak je so zreteľom na všetky okolnosti dobromyseľný o tom, že mu vec alebo právo patrí (dnes § 130 ods. 1 veta prvá OZ, skôr § 132a ods. 1 OZ v znení čl. I bodu 12 v spojení s čl. IV zákona č. 131/1982 Zb.).

Pokiaľ väčšinové rozhodnutie a tiež časť stanovísk podporujúcich ním nastolované riešenie problému argumentujú (o. i.) so synonymickým významom výrazu „pochtivý“, resp. „pochtivosť“ a zákonodarcom použitého adjektíva „dobromyseľný“, autori tohto odlišného stanoviska si dovoľia podobným spôsobom poukázať na význam iného v zákone použitého výrazu „všetky“ (okolnosti), ktorý evidentne nejde interpretovať ako „všetky okrem jednej“ alebo „niektoré“, ale doslovne (tak, že žiadna nesmie chýbať).

Súčasťou elementárneho právneho povedomia obyvateľstva Slovenskej republiky už viac než 70 rokov

(od nadobudnutia účinnosti Občianskeho zákonníka č. 141/1950 Zb., t. j. od 1. januára 1951) je poznatok, že na prevod vlastníckeho práva k nehnuteľnosti je nevyhnutná písomná prevodná zmluva. Ak je tu potom aj princíp prezumpcie znalosti právnych predpisov uverejnených v Zbierke zákonov a z neho vyplývajúca zásada „ignorantia iuris non excusat“ (neznalosť práva neospravedlňuje), presvedčenie nadobúdateľa nehnuteľnosti o dostatočnosti ústnej kúpnej zmluvy na nadobudnutie vlastníckeho práva je právnym omylom, ktorý

- nemožno ospravedlniť,
- vylučuje dobromyseľnosť držiteľa so zreteľom na všetky okolnosti, že mu vec (nehnuteľnosť), resp. právo (vlastnícke) patrí,
- zakladá stav nedostatku pochybností o oprávnenosti (či pri záujme na čo najväčšej presnosti skôr neoprávnenosti) držby (pri ktorom sa ani nemôže uplatniť zákonom ustanovená domnienka oprávnenosti držby) a
- neumožňuje nadobudnutie vlastníckeho práva vydržaním.

Opačný výklad činí ospravedlniteľným prakticky každý právny omyl, legitimizuje stav neznalosti jednoznačne formulovaného ustanovenia zákona a neospravedlniteľný právny omyl z úvah v obdobných veciach de facto vymazáva.

Z týchto dôvodov sú preto podľa nášho názoru stále aktuálnymi závery tej judikatúry, ktorú veľký senát väčšinovým rozhodnutím odmietol (R 73/2015, R 74/2015 aj R 83/2018), dovolaniu malo byť vyhovené a právna veta rozhodnutia (zrušujúceho uznesenia) mala byť formulovaná ako významový protiklad vety pojadatej do výroku väčšinového rozhodnutia.

V Bratislave 13. mája 2024

Mgr. Dušan Č i m o , v. r.

JUDr. Alena S v e t l o v s k á , v. r.